

מבקר המדינה דו"ח שנתי

מבקר המדינה

דוח שנתי 39

לשנת 1988 ולחשבונות
שנת הכספים 1987

תנאי – בלעדיו – אין לקיום חברה נאורה הוא שמירה על רמת תפקוד נאותה של עובדי הציבור. אלה כשם כן הם: עובדי, או משרתי הציבור. הכוח והסמכויות מוחזקים בידם כפקדון גרידא ועל הזכות להמשיך ולהחזיק בו חייבים הם לשקוד ללא הרף, כדי להיות ראויים לאימונו של הציבור.

הרמה המוסרית הנדרשת מהמינהל הציבורי גבוהה מזו לה מצפים מן הפרט. על עובד הציבור לפעול ב – ד' האמות של סמכויותיו ותוך הקפדה על החוק. אולם באלה לא סגי. עליו להכיר את תפקידו ולבצע באמונה את המדיניות, כפי שהוטל עליו לעשות.

בדו"ח המתפרסם בזה נחשפים מקרים של חריגה מסמכויות, פעולות שלכאורה נוגדות את החוק והתנהגות שאינה מתישבת עם חובת הנאמנות כמתואר.

מבין המקרים המהווים פגיעה בטוהר המידות אזכיר את התופעה החמורה של "ייפוי מאזנים", לה הוקדש פרק בדו"ח זה. מדובר בגופים מבוקרים המציגים במאזן תמונה מעוותת של מצבם הפיננסי, תיאור העלול להטעות את מי שמוסמך לפקח עליהם, או התומך בהם או משקיע בהם משאבים. זוהי תופעה מדאיגה שיש לעקרה משורש.

במהלך הביקורת על הבחירות לכנסת ה – 12 התברר שכמה מאות בני-אדם הצביעו תוך התחזות לאחר, בכסות של תושבי ישראל אשר שהו באותו יום מחוץ לגבולותיה. חומרת המעשה בולטת לעין, שכן הוא פוגע בטוהר ההליך הדמוקרטי של הבחירות ומכוון לסלף את תוצאותיו.

השנה התגלתה במלוא חריפותה הבעיה של גופים שנקלעו למצוקה כלכלית קשה ואף נואשת, בהם כאלה שיש לציבור אינטרס מובהק בהמשך קיומם, ולו גם במחיר כלכלי כבד לאוצר המדינה. יש יסוד להשערה שעצם המודעות של אותם גופים לנכונות בעת צרה לחוש להצלחתם, גורעת מן ההקפדה ומידת הזהירות הראויה בשימוש שהם עושים במשאביהם.

בדו"ח הוקדש פרק לשירות-הציבורי (CIVIL SERVICE בלע"ז) החושף תופעה של מינויים הנגועים בשיקולים פוליטיים. זו תופעה רחבת היקף ורבת שנים, להבדיל מנחלתה של מפלגה בודדת ובתקופה מוגדרת. התופעה בולטת בעיקר לקראת עריכתן של בחירות לכנסת וחילופי שרים בעקבותיהן. היא ניכרת היטב גם במינוי חברי דירקטוריון בחברות ממשלתיות. אסור שהשקפתו הפוליטית של מועמד – לעבודה, לכהונה או לקידום – תהווה שיקול בעת הדיון בעניינו, לשבט או לחסד. בציבור נזקק במדה גדלה והולכת לשרותיו הטובים של המינהל. יש איפוא לבחור את העובדים הטובים, המוכשרים והמתאימים ביותר שניתן להשיג לתפקיד המצפה להם. מינוי משיקולים פוליטיים פוגע בטוהר המינוי, ברמת השירות האזרחי ובמורל של העובדים האחרים, כאחד.

השנה עמדה בסימן ההתקוממות בשטחים. במקביל להתמודדות עם הבעיות הקשות הכרוכות בה, על צה"ל לדאוג ללא הרף למוכנות למלחמה, תוך מתן תשובה מהירה, לעיתים מידית, לסיכונים האורבים לישראל מבחוץ, כולל מידע מאיים על

אפשרות של לוחמה כימית נגדה, הפעלה של טילים ארוכי טווח בידי מדינות עוינות ועוד. בחלק מנושאים
חיוניים אלה דנים כמה מפרקיו המרכזיים של הדו"ח.

זהו הדו"ח הראשון בתקופת כהונתי כמבקר המדינה, שהחלה לקראת אמצע שנת העבודה. חלק מהנושאים
נקבעו לטיפול עוד בתקופת קודמי בתפקיד, השופט יעקב מלץ. הוספתי משלי ככל שהזמן והתנאים איפשרו
זאת.

מרים בן פורת
מבקר המדינה
ונציב תלונות הציבור

ירושלים ז' בניסן התשמ"ט
12 באפריל 1989

תוכן העניינים

כא' פעולות מבקר המדינה ומשרדו בתקופת הדין וחשבון

ממצאי הביקורת

פרק ראשון - האוצר

כז תקציב המדינה לשנת הכספים 1987 וביצועו

כח	חוק התקציב והתקציב המתוקן
לא	ההוצאה למעשה
מה	ההכנסה
מח	הגירעון בתקציב
נג	ממצאים בדבר הליכי תקצוב ביצוע התקציב והרישום בדו"ח האוצר

דו"ח על מאזן זכויותיה והתחייבויותיה של המדינה ליום 31.3.88

ס	המאזן השוטף
סב	זכויות שוטפות
עו	התחייבויות שוטפות

פז	זכויות מוניטאריות הנובעות מביצוע תקציב
צה	השקעות המדינה במניות
צח	מלאי
	רכוש שנמסר בנאמנות

צח	חובות המדינה
צט	מלוות פנים
צט	מלוות חוץ
קז	מקדמות מבנק ישראל
קיד	התחייבויות בגין ביטוח הצמדה למדד ולשער המטבע
קטו	

קטז	ערבויות המדינה

משרד האוצר

1	ניהול הרשאה להתחייב בתקציב המדינה
9	נציגויות כלכליות בארה"ב
14	סיוע לחברת בנייה באמצעות חברת מבני תעשייה בע"מ
20	ניהול ענייני תוכנית חיסכון

אגף החשב הכללי

33	גזברות השירותים הכלכליים בארה"ב

אגף שוק ההון , ביטוח וחיסכון

45	הפיקוח על קרנות להשקעה משותפת בנאמנות

מנהל הכנסות המדינה

62	אכיפת ניהול פנקסי חשבונות
73	הטיפול בדו"חות שנתיים על ניכויים במקור מהמשכורת
78	עיקולי מיטלטלין של חייבי מס ההכנסה
86	יועצי מס
91	ועדות לקבילות פנקסים
93	שומות מס שבח ומס רכישה
103	פעולות לקראת הנפקת תעודות למלווה שלום הגליל

ממצאי מעקב

107	יתרות זכות מס הכנסה של עצמאים וחברות
109	מסים על נסיעה לחו"ל
112	הטיפול בעבירות של העלמת הכנסות

פרק שני – משרדי הממשלה

משרד ראש הממשלה

119	לשכת העיתונות הממשלתית
121	ניהול רשומות ברשויות המקומיות

משרד האנרגיה והתשתיות

125	הפיקוח על שיווק גז לציבור

משרד הבינוי והשיכון

136	שקיעת בתי מגורים
149	בנייה למגורים באילת
155	פרוייקט רמת אלון בחיפה
163	סקר קרקעות

	המרכז למיפוי ישראל
167	מערכת התמחיר
173	ענייני ניהול בחברות פרזות וחלמיש
178	עמידר- החכרת בתים צמודי קרקע על ידי החברה

	עמידר :
183	ניהול חשבונות בנק

ממצאי מעקב

186	סיוע ממשלתי לחברות בניה
187	הטיפול במצוקת דיור
189	הסיוע לבנייה בקיבוצים

משרד הבריאות

191	התפרצות מחלת שיתוק ילדים (פוליו) בשנת 1988
211	איכות מי שתייה בישראל
224	בית החולים ע"ש א. וולפסון , חולון
234	המרכז הגריאטרי "נווה אבות", פרדס חנה
243	דירות שירות
247	ענייני עובדים
249	ועדות פסיכיאטריות מחוזיות

ממצאי מעקב

254	ועדות בדיקה וועדות משמעת רפואיות
257	בית החולים ע"ש הלל יפה חדרה
260	הפיקוח על חומרים רעילים

המשרד לענייני דתות

266	חידוש הרכביהן של מועצות דתיות
275	העסקת יועצים
280	בחינות כשירות לדיינות – ענייני מנהל

משרד החינוך והתרבות

286	רישום יצירות אומנות במוזיאונים ושימורן
301	פעולות הסברה
306	תמיכה בעמותות
312	סדרי בטיחות בטיולים בבתי ספר יסודיים

	ממצאי מעקב
315	בית הספר "מבואות ים"
316	הדבקת הפיגור בהנפקת תעודות בגרות

משרד החקלאות

319	הסדר הסיוע למושבים
331	קרן לביטוח נזקי טבע בחקלאות בע"מ
	ועדת קנסות וועדת ערך לעניין קנסות על פי חוק המועצה לענף הלול (ייצור ושייוק)
336	התשכ"ד-1963

	ממצאי מעקב
340	תמיכות בביצי מאכל והטיפול בעודפי ביצים
341	השימוש בחומרי הדברה והפיקוח על מניעת השפעתם הרעילה

נציבות המים

344	השבת מי שפכים וניצולם בחקלאות

מינהל מקרקעי ישראל

355	הקמת מפעלי תיירות קיט ונופש חופי במזרח הכינרת
361	הקצאת קרקע לתכנון ולהקמת קניון (מרכז מסחרי) בדרום/מערב ירושלים
367	הקצאת קרקע להקמת מרכז מסחרי בקריית שמונה

משרד החוץ

371	פעולות משרד החוץ במזרח אסיה
	ממצאי מעקב
380	המרכז למחקר מדיני

משרד המשטרה

	משטרת ישראל
382	מערך התביעות של משטרת ישראל

שירות בתי הסוהר

391 בית סוהר באר שבע

ממצאי מעקב

405 מערך המודיעין בשירות בתי הסוהר

משרד המשפטים

408 מחלקת החנינות

414 אגף שומת מקרקעין

421 רשם החברות

ממצאי מעקב

427 משפטי מס הכנסה

431 המעקב אחר ביצוע גזר דין

משרד העבודה והרווחה

434 השירות לעיוור

443 הפעלת מעונות יום

449 המכון לפיריון העבודה והייצור- מינהל כספים ומשק

ממצאי מעקב

453 הטיפול בבעיית השימוש וההפצה של הסמים

שירות התעסוקה

466 לשכות תעסוקה פרטיות

משרד הפנים

469 הבחירות לכנסת השתים עשרה

483 איכות האוויר בישראל

502 יחידת רשם העמותות

506 שימור אתרי ראשית ההתיישבות

משרד התחבורה

515 בעיות תחבורה בגוש דן

533 המכון הארצי להכשרת נהגים

ממצאי מעקב

543 ביצוע החוזה בין הממשלה לבין קואופרטיב דן

משרד התיירות

548 נציגות משרד התיירות בצפון אמריקה

ממצאי מעקב

555	פעולות משותפות של משרד התיירות וגורמי הענף למען עידוד התיירות לישראל
556	בית הספר המרכזי למלונאות

משרד התעשייה והמסחר

559	אישור השקעות במפעלי תעשייה
568	נציגויות כלכליות בארה"ב- הנציבות המסחרית
574	נציגויות כלכליות – משלחת האספקה בניו יורק
584	ענף טחנות הקמח
590	הכנת תקנים ישראליים

	ממצאי מעקב
599	קרן תמורה
601	קרן לקידום השיווק בחו"ל

משרד התקשורת

603	טלוויזיה בכבלים
611	מכרז לרכישת משרד

בזק, החברה הישראלית לתקשורת בע"מ

	ממצאי מעקב
616	חשבונית הטלפון

*

618	יפוי מאזניים
627	מינויים פוליטיים

פרק שלישי – מוסדות המדינה

בנק ישראל

645	מלווה חובה – הנפקת תעודות ופדיון

המוסד לביטוח לאומי

651	נפגעי פעולות איבה – תגמולים ומענקים
664	נפגעי פעולות איבה – שיקום והנצחה
671	ויתור על קנסות והצמדה לחייבים דמי ביטוח

ממצאי מעקב

678	ענף זיקנה ושאיירים
	יד יצחק בן צבי
682	המוסדות המנהלים
687	ניהול כוח אדם
	רשות הדואר
694	נכסי דלא נידי
701	בית המיון המרכזי
705	העסקת קבלנים לסבלות
	רשות הנמלים והרכבות
709	נמל אשדוד – הקמת בניין משרדים
714	משק הרכב ברכבת ישראל
	רשות שדות התעופה
720	ממצאי מעקב רכישת גוררות
	רשות השידור
722	המערך הכספי
734	חטיבת אחזקה
743	נמל תעופה בן גוריון- מרכז תיאום
	רשות השידור
750	קרב הפיתוח
758	מערכות מידע ניהוליות
771	"רשת ג"
776	עבודה פרטית
	רשות השידור
779	ממצאי מעקב גביית אגרות
782	פרסומת סמויה בטלוויזיה וברדיו

פרק רביעי – מערכת הביטחון

היבטים בנושאי מוכנות למלחמה

788	מקלטים לאוכלוסיה האזרחית
799	היערכות המשק לשעת חירום (מל"ח) בעיריית תל אביב יפו
807	היערכות מערך משק לשעת חירום בהתיישבות היהודית ביהודה ושומרון
813	הרשות הארצית להיסעים בשעת חירום

משרד הביטחון

819	תקציב הביטחון וביצועו
824	הקרן למען ביטחון ישראל (לב"י)
826	פיתוח מערכת נשק וחלופותיה
828	תהליך הוצאת הזמנות על פי דרישות
830	משלחת משרד הביטחון בארצות הברית
842	יתרת מקדמות לספקים
844	דיוור לחיילים בשירות קבע ולעובדי משרד הביטחון
850	הטיפול בשיקום נכים

ממצאי מעקב

859	בחירת שליחים למשלחת של משרד הביטחון בארצות הברית
862	שכירת רכב להובלת נוסעים
867	הסכם מסגרת לאחזקת ציוד
870	מכירת עודפים של ציוד לחימה

צבא הגנה לישראל

877	מערך נ.מ. צפון
883	פיתוח והפעלה של סימולטורים בכוחות היבשה
889	הקמת יחידת מחשב במרכז בינוי
894	סדרי עיתוד במרכז לציוד לחימה וחלפים
902	אבטחת מסמכים
903	סדרי דחיית גיוסם של תלמדי ישיבות לשירות ביטחון
909	העסקת אנשי צבא בתקופת חופשת הפרישה מצה"ל

ממצאי מעקב

913	מניעת השימוש בסמים בצה"ל

המינהל האזרחי

- 917 המחלקה של היועץ לענייני ערבים באזור יהודה ושומרון
- 922 יחידת קישור ללבנון (יק"ל)
- רשות פיתוח אמצעי לחימה
- 930 פיתוח מערכת נשק
- התעשייה הצבאית
- 933 פעולות להבטחת איכות הייצור בתעש
- ממצאי מעקב
- 936 המפעלים הכימיים והקמת מפעל לייצור ט.ג.ט.
- התעשייה האוירית
- 938 השתלמות עובדים בדירוג מחקר בתעשייה האוירית
- ממצאי מעקב
- 941 שכר עידוד בתעשייה האוירית לישראל בע"מ
- שירות ביטחון כללי
- 944 המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים

*

**פעולות מבקר המדינה ומשרדו
בתקופת הדין וחשבון**

פעולות מבקר המדינה ומשרדו

בתקופת הדין וחשבון מס' 39

דין וחשבון זה מסכם את פעולות מבקר המדינה ומשרדו בשנת 1988 ואת ביקורת החשבונות של משרדי הממשלה ומוסדות המדינה ומפעליה לשנת הכספים 1987. מבקר המדינה המציא דו"ח שנתי זה לשר הכלכלה והתכנון ביום 14.2.89. מועד הנחת הדו"ח על שולחן הכנסת הוא בתום שנים עשר שבועות מיום המצאת הדו"ח.

מבקר המדינה

ביום 30.6.83 פרש השופט י. מלץ מתפקידו כמבקר המדינה ומונה לאחר פרישתו לשופט בית המשפט העליון.

ביום 14.6.88 בחרה הכנסת בהצבעה חשאית בשופטת בית המשפט העליון מ. בן-פורת, שהיתה עד לפרישתה מכס המשפט, המשנה לנשיא בית המשפט העליון, לכהן בתפקיד מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור.

השופטת בן-פורת הצהירה אמונים בכנסת ביום י"ט תמוז התשמ"ח (4.7.88), והיא מבקר המדינה הראשון הנבחר על פי חוק יסוד: מבקר המדינה, שחוקק בכנסת בפברואר 1988.

ביקורת המדינה בכנסת

הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת (להלן – הוועדה) מקיימת את הקשר של הכנסת עם מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור. הוועדה פועלת גם באמצעות ועדות משנה. מבקר המדינה משתתף בשיבות הוועדה. נציגי הגופים המבוקרים מופיעים גם הם בפני הוועדה, כאשר היא דנה בממצאי הביקורת הנוגעים לפעולותיהם.

1. במאי 1988 החלה הוועדה לקיים דיונים בדו"ח 38 של מבקר המדינה, הוועדה קיימה דיונים בנושאי מתוך הדו"ח וטרם הוגשו סיכומים והצעות למליאת הכנסת, הוועדה דנה גם בשני דו"חות ביקורת על התאגידים.

2. הדו"ח השנתי ה- 17 של נציב תלונות הציבור הונח על שולחן הכנסת ביום 30.1.89.

משרד מבקר המדינה

1. משרד מבקר המדינה מבצע את תפקידי הביקורת על ידי ארבע יחידות עיקריות שכל אחת מהן מופקדת על הביקורת בתחום מוגדר של המנהל הציבורי: (א) משרדי הממשלה ומוסדות המדינה, (ב) מערכת הביטחון, (ג) הרשויות המקומיות, (ד) התאגידים הממשלתיים. המשרד הראשי הוא בירושלים, ובו המינהל ויחידות המטה – הייעוץ המשפטי, עריכת כתבי המשרד, ייעוץ לעניינים כלכליים והנדסיים ויחידות התכנון וההדרכה. הביקורת על משרדי הממשלה מתנהלת ברובה בירושלים, הביקורת על מערכת הבטחון ועל רוב הרשויות המקומיות מתנהלת בתל אביב, הביקורת על הרשויות המקומיות שבצפון הארץ מתנהלת בחיפה, ביקורת התאגידים הממשלתיים מתנהלת בשלוש הערים הגדולות.

2. לפי סעיף 24 לחוק מבקר המדינה נקבע תקציב המשרד על ידי ועדת הכספים של הכנסת, על פי הצעת מבקר המדינה. הוא מתפרסם יחד עם תקציב המדינה. תקציב המשרד לשנת הכספים 1988 על שינוייו היה 21,766,000 שקלים חדשים.

לפי סעיף 25 לחוק מבקר המדינה מגיש מבקר המדינה, אחרי תום שנת הכספים, את הדו"ח הכספי של משרדו לוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת. לפי הדו"ח הכספי לשנת הכספים 1987, הסתכמה הוצאת המשרד למעשה, באותה שנה, ב- 17,383,000 ש"ח. באפריל 1989 היה תקן המשרד 501 משרות.

פעולות הביקורת

1. בדו"ח השנתי 39 נכללים מספר נושאים מרכזיים, שממצאיהם מציגים בפני הציבור והמוסדות הנבחרים של המדינה תמונה של ליקויים מהותיים אשר יש להם השלכה עקרונית על המשק הציבורי ממלכתי בכללותו. המינויים הפוליטיים בשירות המדינה, הוא אחד הנושאים המרכזיים הללו. מבקר המדינה התריעה על התפשטותה של תופעה זו בכל רמות השירות הציבורי, והעמידה את רשויות המדינה והציבור על משמעותיה השליליות, כולל הפגיעה ברמה המקצועית של השירות ובמורל של עובדיו.

נושא מרכזי אחר בדו"ח הוא "יפוי מאזנים", קרי – דו"חות כספיים ודיווחים פיננסיים אחרים של גופים מבוקרים, אשר נערכו בצורה שאינה משקפת לאשורו את מצבם הכספי. המבקר הזהירה את הגופים הציבוריים, שאם ינקטו בשיטה זו גם בעתיד, יהיה בכך מניה וביה כדי לעורר בלבה חשש לעבירה פלילית במובן סעיף 14 (ג) לחוק מבקר המדינה, התשי"ח – 1985 (נוסח משולב).

2. במהלך השנה האחרונה נערכו פעולות ביקורת בכ- 40 איגודים – חברות שהממשלה או גופים מבוקרים משתתפים בהנהלתם – וגופים נתמכים על ידיה. ביוני 1988 הוגש קובץ דו"חות על הביקורת באיגודים, בקובץ דו"חות על הביקורת בתשעה איגודים: אפרידר – חברה לשיכון ולפיתוח אשקלון בע"מ, המועצה להסדר ההימורים בספורט, חברת חשמל לישראל בע"מ, לורם – החברה לפיתוח אזור לוד רמלה בע"מ, פריקלאס ים המלח בע"מ, רותם דשנים בע"מ, שח"ם – שרתים מכניים בע"מ, שרותי טנקרים בע"מ, תכנון המים לישראל, תה"ל מהנדסים יועצים בע"מ (תמ"י), וערים החברה לפיתוח עירוני בע"מ. התאגידים אשר הביקורת עליהם נכללה בקובץ זה, שקפו את מגוון העיסוקים הרחב של התאגידים הממשלתיים ואת הגודל וההיקף של פעולותיהם. בקובץ היו דו"חות על פעילויות של חברות גדולות כמו חברת החשמל, בצד דו"חות על פעילותם של מפעלי פיתוח בנגב, חברות שיכון וגמור בביקורת על מפעל הספורטוטו. בצד התאגידים המספקים שירותי תשתית חיוניים לכלכלת המדינה, מצאה הביקורת כאלה אשר קיומם נמשך אף אם הסיבות המקוריות להקמתם שוב אינן תקיפות.

במבוא לקובץ זה כתב מבקר המדינה הקודם מר י. מלץ, כי כאשר תאגידים ממשלתיים עוסקים בפעילות כלכלית עסקית, ואפילו יש באותה פעילות גם תרומה עקיפה נוספת, הרי מיבחנה העיקרי, ובמקרים רבים הבלעדי, של אותה פעילות היא, בתוצאות העסקיות. חשוב שגם מועצות המנהלים של התאגידים הממשלתיים תהיינה מודעות למשקלה המכריע של אמת מדיה זו. זאת ועוד, לעתים קרובות מדי – הדגיש המבקר – אנו עדים לנסיגות לתרץ תוצאות גרועות בתרומה לתעסוקה. אין בטחון רב יותר לתעסוקה יציבה מאשר כדאיות כלכלית, והכוונה לכדאיות אשר אינה נובעת מתמיכות מיוחדות שהן מטבע הדברים קצרות טווח. השקעות כושלות פוגעות, בסופו של חשבון בעובדים אשר הועסקו במפעלים שהוקמו מכספי אותן ההשקעות.

3. ברשויות המקומיות הסתיימה ביקורת במספר נושאים מרכזיים. נושאים אלה וכן ממצאי ביקורת הנוגעים לרשויות מקומיות ספציפיות יכללו בקובץ הדו"חות מס' 2 על השלטון המקומי אשר יתפרסם במהלך שנת 1989.

בנובמבר 1988 התפרסם דו"ח מבקר המדינה על עיריית חיפה. הממצאים העיקריים שהועלו מתייחסים לנושאים הבאים: מתן הטבות שכר ותשלומים נלווים חריגים, קביעת תנאי פרישה מעבר למתחייב על פי החוק, אי הקפדה על רישום נכסים ומקרקעין על שם העירייה, מחדלים בתחום הטפול בעסקאות במקרקעין וביצוע עבודות פיתוח. בתחום רשוי הבנייה והפיקוח עליה, ובנושא הטיפול במבנים מסוכנים – נתגלתה שורה של ליקויים, חלקם חמורים מאוד. המבקר הדגיש כי

ממלאי משרות ובעלי תפקידים בכירים בעירייה, פעלו – במסגרת מלוי תפקידם – בדרך שאינה מתיישבת עם חובת הנאמנות המוטלת עליהם בתוקף היותם משרתי ציבור. ליקויים כבדי מישקל, שיש בהם משום התעלמות מהחובה לשמור על כללי המינהל הכספי התקין, נמצאו בניהול משק הכספים של העירייה. הדו"חות הכספיים של העירייה לא שיקפו נאמנה את מצבה הכספי, שכן חלק מפעולות הרישום בפיקסיה נעשו בצורה הנוגדת את כללי החשבונאות והמהווה פגיעה בטוהר המידות. בדו"ח הדגישה מבקר המדינה, גב' מרים בן פורת, שמן הדין להוקיע תופעות כאלה ולעוקרן מן השורש.

4. כמו כן הסתיימה עבודת הביקורת במוסדות להשכלה גבוהה ובוועדה לתכנון ולתקצוב של המועצה להשכלה גבוהה, וגם קובץ דו"חות בעניין זה יתפרסם בשנת 1989.

5. בחודשים יוני 1988 עד אוגוסט 1988 ערך משרד מבקר המדינה, על פי חוק מימון מפלגות, התשל"ג – 1973, ביקורת על חשבונותיהן של הסיעות לתקופה 1.4.87 – 31.3.88. ב- 1.9.88 מסרה מבקר המדינה ליושב ראש הכנסת דין וחשבון על תוצאות ביקורת זו לגבי החשבונות של 17 סיעות.

לגבי חשבונותיהן של 15 סיעות ניתן ע"י מבקר המדינה דו"ח חיובי. סיעה אחת קיבלה תרומה מתאגיד ביגוד לחוק. התוצאה היתה – שלילת שלושה תשלומי מימון חדשיים מלאים. המבקר הדגישה כי לעניין קבלת תרומה מתאגיד לא העניק המחוקק למבקר המדינה סמכות להמתיק את הסנקציה או לשנותה, גם אם הובאו בפניה במקרה נתון ראיות על נסיבות מקלות. סיעה נוספת לא הקפידה הקפדה מלאה על ניהול החשבונות שלה בהתאם להנחיות מבקר המדינה. יחד עם זאת, ציינה המבקר, עם מסירת הדו"ח, כי בהבדל מקבלת תרומה מתאגיד, העניק המחוקק למבקר שקול דעת בנושא של אי הקפדה על הנחיותיו. המבקר השתמשה בסמכות זו והמליצה לשלול מהסיעה סכום הנופל באופן משמעותי מהתקרה האמורה.

שיתוף פעולה בינלאומי

1. הוועדה הבינלאומית הרביעית של האומות המאוחדות התקיימה בקנברה, אוסטרליה בימים 23.10.1988 – 28.10.1988. תחילה התכנסה הוועדה המייעצת (הוועד המנהל) של הוועדה, שישראל חברה בה. ד"ר ח. קלכהיים, המשנה למנהל נציבות תלונות הציבור, ייצג את ישראל בשני האירועים.

2. בנובמבר 1988 ארך המשרד נציגים מחוץ לארץ מבין משתתפי הכנס האירופי השלישי לביקורת ענ"א. האירוח התקיים במשרד מבקר המדינה בירושלים באולם נבנצאל. קבל את האורחים ד"ר ב. גייסט, המשנה למנהל הכללי.

3. במהלך 1988 התהדק שיתוף הפעולה בין מבקר המדינה של הולנד לבין מבקר המדינה של ישראל בנושאי מחקר בתחום ביקורת המדינה.

4. על פי הזמנת המבקר סאו פאולו, ברזיל יתקיים ב- 1989 קורס לענייני ביקורת המדינה, שינתן על ידי משרד מבקר המדינה של ישראל. בקורס ילמדו כ- 200 מבקרים מכל חלקי ברזיל ביקורת יעילות, חיסכון ואפקטיביות.